

Bogusław Kochaniewicz OP*

Wydział Teologiczny

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

EKLEZJALNY WYMIAR FATIMSKIEGO OREŃDZIA

Streszczenie: Interwencje Matki Jezusa w historii ludzkości przypominają nam, że królestwo Boże nie jest z tego świata. Podkreślają one prawdę o Bogu, Jego królestwie, sensie egzystencji ludzkiej, życiu wiecznym. Objawienia maryjne, zwłaszcza te zatwierdzone przez Kościół, odnoszą się do życia ludzkiego. Dotyczą one nie tylko nawrócenia tych, którzy są dalecy od Boga, ale również zwracają uwagę na konieczność stałego nawracania się chrześcijan. Dlatego przyjęcie objawień maryjnych nie powinno ograniczać się do sentymentalnych emocji, pogoni za sensacją i nowych form pobożności, ale powinno prowadzić do jeszcze bardziej radykalnego zjednoczenia z Chrystusem, opartego na autentycznym przeżywaniu wiary, miłości do Kościoła, wyrażającej się m.in. w postawie obrony wartości życia ludzkiego, sakramentalnego wymiaru małżeństwa, jedności rodziny.

Słowa kluczowe: objawienia maryjne, Matka Jezusa, Fatima, Kościół, pobożność.

Badając fenomen objawień Matki Bożej w historii Kościoła, z których ostatnie, oficjalnie uznane przez Urząd Nauczycielski Kościoła, miały miejsce w XIX i XX w., warto postawić pytanie o sens i cel wspomnianych mariofanii¹. Skoro bowiem należą one do kategorii objawień prywatnych², to niczego nowego nie mogą dodać do Objawienia powszechnego, które osiągnęło swoją pełnię

* Adres: o. prof. dr hab. Bogusław Kochaniewicz OP, e-mail: bogusk@amu.edu.pl

¹ La Salette (jedno objawienie w dniu 19.09.1846), Lourdes (18 objawień w okresie 11.02.1858–16.07.1858), Pontmain (jedno objawienie Matki Bożej w dniu 17.01.1871), Gietrzwałd (160 objawień, w okresie od 27.06 do 16.09.1877 r.), Fatima (sześć objawień N.M. Panny w okresie pomiędzy 13.05.1917–13.10.1917), Beauraing (33 objawienia Matki Bożej w okresie 29.11.1932–3.01.1933), Banneaux (dziesięć objawień w okresie od 15.01.1933–2.03.1933). Zob. R. Laurentin, *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia* (a cura di S. De Fiores e S. Meo), Cinisello Balsamo 1986, s. 127–128.

² Objawienia prywatne to fenomeny religijne dane jednostkom lub grupom osób stanowiących pewną całość, dokonane po śmierci ostatniego z Apostołów, które istotowo niczego nowego nie wnoszą od Objawienia chrześcijańskiego. M. Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, Kraków 2007, s. 573.

w osobie Jezusa Chrystusa³. „Chociaż jednak Objawienie zostało zakończone, to nie jest jeszcze całkowicie wyjaśnione; zadaniem wiary chrześcijańskiej w ciągu wieków będzie stopniowe wnikanie w jego znaczenie”⁴. W tym kontekście należy postawić fundamentalne pytanie: skoro Bóg w Chrystusie Jezusie objawił wszystko, co konieczne dla zbawienia człowieka, to w jaki sposób należy rozumieć orędzia Matki Bożej skierowane do Kościoła?

Biorąc pod uwagę wszelkiego rodzaju interwencje świętych Pańskich, jak i niebiańskich duchów w historię ludzkości, należy pamiętać, że bezpośrednio w dzieje człowieka może ingerować jedynie Bóg⁵. Ponieważ nic nie dzieje się bez Jego przyzwolenia, zatem On jest pierwszym sprawcą wszelkiego rodzaju objawień⁶. W realizacji swoich planów Bóg może posłużyć się pośrednikami, których misja jest ściśle podporządkowana Jego woli. Z tego właśnie względu objawienia prywatne, które są skierowane do Kościoła zasługują na uwagę teologów⁷. Pomimo że tzw. objawienia prywatne nie mogą niczego dodać do treści objawienia publicznego, to jednak aktualizują, ożywiają i wyjaśniają objawienie publiczne⁸. O ile bowiem w objawieniu publicznym sam Bóg przemawia do ludzkości ludzkimi słowami i za pośrednictwem żywej wspólnoty Kościoła, co domaga się wiary ze strony człowieka, która jest jego odpowiedzią na Bożą inicjatywę; o tyle objawienia prywatne winny wspomagać tę wiarę i odsyłać do jedyne objawienia publicznego. Dlatego jednym z fundamentalnych kryteriów ich prawdziwości jest ukierunkowanie na Chrystusa. „Jeśli objawienie oddała się od Chrystusa, jeśli staje się od Niego niezależne albo wręcz chce uchodzić za inny i lepszy zamysł zbawienia, ważniejszy od Ewangelii, wówczas z pewnością nie pochodzi od Ducha Świętego”⁹.

³ Objawienie powszechne oznacza działanie objawiające Boga, skierowane do całej ludzkości, w którym „Bóg stopniowo dał się poznać ludziom do tego stopnia, że stał się człowiekiem, aby przyciągnąć do siebie i ze sobą zjednoczyć cały świat przez swego wcielonego Syna”. J. Ratzinger, *Tajemnica fatimska. Komentarz teologiczny*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 468.

⁴ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, n. 66, Poznań 1994, s. 31.

⁵ M. Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, s. 574.

⁶ René Laurentin określa objawienie jako „ukazanie się w sposób widzialny bytu, którego widzenie w danym miejscu i czasie jest nadzwyczajna i niewyjaśniona według naturalnego porządku rzeczy”. R. Laurentin, *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia* (a cura di S. De Fiores e S. Meo), s. 126. W języku polskim trudno znaleźć odpowiednio precyzyjną terminologię, w ramach której można by wykażać różnicę między Objawieniem publicznym a objawieniami prywatnymi, tak jak ma to miejsce w językach zachodnich: *Offenbarung/Erscheinungen*, *Revelation/apparitions*, *Rivelazione/apparizioni*. Polscy teologowie różnicę tę próbują oddać za pomocą określeń: *objawienie* i *zjawienie* (A. Tronina), *objawienie* i *jawienia maryjne* (J. Bolewski). Zob. A. Tronina, *Jedno Objawienie i wielość zjawień. Od teofanii do mariofanii*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, Warszawa 1994, s. 27; J. Bolewski, *Teologiczne aspekty objawień maryjnych*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, s. 52–68; M. Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, s. 574; J. Billet, *Vraies et fausses apparitions dans l'Église*, Paris 1973.

⁷ B. Kochaniewicz, *Objawienia maryjne jako locus theologicus?*, „Salvatoris Mater” t. 11, 2009, nr 1, s. 32–46.

⁸ R. Laurentin, *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, s. 129.

⁹ J. Ratzinger, *Orędzie fatimskie. Komentarz teologiczny*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 470.

Określenie „objawienia prywatne” jest niejednokrotnie mylące. Chociaż, jak się wydaje, orędzia są adresowane do jednostek, to jednak znajdują wielki oddźwięk w Kościele¹⁰. Na eklezjalny wymiar tych fenomenów zwrócił uwagę Karl Rahner, który stwierdził, że skoro zachęcają one do modlitwy, do spowiedzi i do aktów pokuty, dotyczą one nie tylko osoby wizjonera, lecz są adresowane do Kościoła¹¹. Według René Laurentina objawienia prywatne zwracają Kościół „ku pełni Objawienia Chrystusowego, aktualizują je w historii, ożywiają życie religijne, uaktywniają je i przyczyniają się do skuteczniejszego realizowania zbawczego planu Boga”¹². Bóg nieustannie przemawia do swego ludu poprzez różne wydarzenia historii zbawienia, które, zdaniem francuskiego teologa, należy odczytać w perspektywie proroctwa¹³. Zatem objawienia prywatne, chociaż nie wnoszą nic nowego do Objawienia powszechnego i mają charakter akcydentalny, odciskają pewne znamię na życiu Kościoła¹⁴.

W tym świetle należy postawić pytanie o wpływ objawień Najświętszej Maryi Panny, które miały miejsce w Fatimie na życie dzisiejszego Kościoła.

1. Kilka słów o objawieniach Najświętszej Maryi Panny w Fatimie

Na temat objawień fatimskich powstało już wiele publikacji¹⁵, stąd w tym miejscu wystarczy zrekapitulowanie kilku podstawowych informacji.

Objawienia Matki Najświętszej miały miejsce w Fatimie (Portugalia) w okresie od 13 maja do 13 października 1917 r.¹⁶ Podczas pięciu zjawień Błogosławionej Dziewicy, troje dzieci – Łucja, Hiacynta i Franciszek – było zachęcanych do ofiarowywania cierpień wynagradzających Bogu za grzechy świata. Zostały im objawione cierpienia Niepokalanego Serca Maryi, poproszono je o codzienne odmawianie różańca, wizjonerzy doświadczyli także wizji piekła. Podczas trzeciego objawienia (13 lipca) dzieciom zostały przekazane trzy tajemnice, z prośbą o niewyjawianie ich nikomu, za wyjątkiem papieża.

¹⁰ R. Laurentin, *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, s. 129.

¹¹ K. Rahner, *Visionen und Prophezierungen*, Herder 1960, s. 20. Por. M. Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, s. 577.

¹² R. Laurentin, *Lourdes. Documents autentiques*, t. 2, Paris 1957, s. 100. Por. M. Rusecki, *Traktat o Objawieniu*, s. 580.

¹³ K. Pek, *R. Laurentina teologia objawień maryjnych*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 124–125.

¹⁴ R. Laurentin, *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, s. 129.

¹⁵ Wystarczy zaznaczyć, że na stronie internetowej księgarni wysyłkowej znaleziono ponad 80 tytułów pozycji książkowych w języku polskim, dotyczących Fatimy. Zob. *Księgarnia internetowa 'poczytaj.pl'* [online], dostęp: 28.04.2018, <www.poczytaj.pl>.

¹⁶ J.M. Alonso, S. De Fiores, *Fatima*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia* (a cura di S. De Fiores-S. Meo), s. 569–576.

Pierwsze dwie tajemnice zostały wyjawione przez s. Łucję w 1941 r., natomiast ostatnia dopiero w roku 2000¹⁷. Podczas ostatniego objawienia, które miało miejsce 13 października 1917 r., Maryja przedstawiła się dzieciom, jako Najświętsza Maryja Panna Różańcowa¹⁸. Na potwierdzenie prawdziwości objawień, dzieci, podobnie jak i przybyły siedemdziesięcioletni tłum, były świadkami tzw. cudu słońca¹⁹.

Analizując treść orędzi Matki Bożej skierowanych do trojga pastuszków z Fatimy, należy podkreślić, że były one gorącą prośbą skierowaną do ludzkości o modlitwę (szczególnie różańcową), o Komunię św. wynagradzającą za grzechy ludzkości. Zawierały one również wezwanie do pokuty i nawrócenia serca oraz do zawierzenia siebie Niepokalanemu Sercu Maryi.

Oprócz wspomnianej serii objawień w Fatimie należy zaznaczyć, że s. Łucja miała jeszcze kilka dodatkowych objawień Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus. Pierwsze, w Pontevedra 10 grudnia 1925 r., zawierające wizję Niepokalanego Serca Maryi ranionego przez grzechy ludzkości, było apelem o wynagradzanie za popełniane grzechy wraz z dołączoną obietnicą udzielenia nadzwyczajnych łask tym, którzy odprawią nabożeństwo pierwszych pięciu sobót miesiąca²⁰. Kolejne miało miejsce w Tuy w 1929 r. Jego treść, spisana w dzienniczku, jest apelem skierowanym do papieża, aby w łączności z biskupami całego świata dokonał poświęcenia Rosji Niepokalanemu Sercu Maryi²¹. Należy podkreślić, że powyższe dwa objawienia nie wносиły niczego nowego do zasadniczej treści orędzia z 1917 r., lecz były ich wyjaśnieniem i interpretacją.

Bardzo szybko teren, na którym dzieci widziały Matkę Bożą, stał się miejscem gromadzącym ludzi na modlitwie. W roku 1919 wzniesiono pierwszą kaplicę. Ze względu na liczne uczestnictwo wiernych, dwa lata później biskup miejsca pozwolił na celebrowanie Mszy św. poza kaplicą²². Gdy w nocy z 5 na 6 marca 1921 r. nieznani sprawcy wysadzili kaplicę w powietrze²³, biskup podjął decyzję o wybudowaniu na tym miejscu świątyni. Prace, rozpoczęte w roku 1928, zakończono w 1951 r.²⁴ Sanktuarium szybko stało się miejscem pielgrzymkowym, do którego przybywali także papieże: Paweł VI w 1967 r., Jan Paweł II w 1982 r. (aby wyrazić wdzięczność za zachowanie go przy życiu po zamachu na placu św. Piotra w 1981 r.)²⁵, Benedykt XVI w roku 2010, a siedem lat później papież Franciszek.

¹⁷ Kongregacja Nauki Wiary, *Orędzie fatimskie*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 457–464.

¹⁸ J.M. Alonso, S. De Fiores, *Fatima*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, s. 572.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, s. 573.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem, s. 575.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, s. 573–574.

Dla zbadania fenomenu objawień biskup miejsca powołał w 1922 r. komisję teologiczną, która zakończyła prace w kwietniu 1930 r.²⁶ Na podstawie uzyskanych wyników, ordynariusz miejsca opublikował list potwierdzający wiarygodność objawień, których doświadczyły dzieci oraz wyraził zgodę na oficjalny kult Matki Bożej z Fatimy²⁷.

2. Wpływ objawień maryjnych w Fatimie na życie Kościoła

O wpływie, jaki objawienia maryjne wywarły na Kościół trafnie wyraził się kard. Cerejeira: „To nie kościół narzucił Fatimę, ale to Fatima narzuciła siebie Kościołowi”²⁸. Wpływ ten jest widoczny na wielu płaszczyznach. Dotyczy on zarówno celebracji liturgicznych, wielu form pobożności maryjnej, jak również wielu stowarzyszeń i grup działających w Kościele.

Instytuty życia konsekrowanego

Jednym z owoców wspomnianych orędzi było powstanie nowych zgromadzeń zakonnych, których aktywność koncentruje się na wypełnieniu słów Matki Bożej wypowiedzianych w Fatimie. Jako przykład należy wymienić instytuty powstałe na prawie zarówno biskupim, jak i papieskim: Ancelle di Nostra Signora Fatima²⁹, Cenacolo *Nostra Signora di Fatima*³⁰, Oblate di Maria Vergine di Fatima³¹, Suore Domenicane di Nostra Signora del Rosario di Fatima³², Suore di Nostra Signora di Fatima³³.

Stowarzyszenia świeckie

Pod wpływem orędzi z Fatimy pojawiły się w Kościele ruchy skupiające w swoich szeregach osoby świeckie. Nie sposób w tym miejscu nie wymienić Apostolatu Rodzin Fatimskich, założonego w 1989 r. przez ks. Roberta

²⁶ Ibidem, s. 575.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Zob. *La serva di Dio Luisa Maria Andaluz, fondatrice della Congregazione Ancelle di Nostra Signora di Fatima*, w: *OFM* [online], dostęp: 8.02.2018, <<https://ofm.org/it/blog/la-serva-di-dio-luisa-maria-andaluz-fondatrice-della-congregazione-ancelle-di-nostra-signora-di-fatima/>>.

³⁰ *Cenacolo "Nostra Signora di Fatima"*, w: *Chiesa di Padova* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.diocesipadova.it/wd-tipo-enti/istituto-secolare-femminile/>>.

³¹ *Oblate di Maria Vergine di Fatima*, w: *Chiesa di Milano Il Portale della Diocesi Ambrosiana*, dostęp: 8.02.2018, <<http://www.chiesadimilano.it/vitaconsacratafemminile/oblate-di-maria-vergine-di-fatima/>>.

³² *ChiesadiMilano. Vita Consacrata Femminile* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.chiesadimilano.it/vitaconsacratafemminile/suore-domenicane-missionarie-di-nostra-signora-di-la-delivrando>>.

³³ *Pagina ufficiale Santuario di Fatima* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.santuario-fatima.pt/it/locations/suore-di-nostra-signora-di-fatima-roccapiemonte>>.

Foksa³⁴. W skład ruchu wchodzi następujące ugrupowania: Biała Armia – gromadząca dzieci, Fatimski Apostolat Młodych, który skupia młodzież, maryjne małżeństwa, fatimskie grupy modlitewne oraz grupy osób ofiarujących swoje cierpienia za nawrócenie Ojczyzny.

■ Biała Armia

Biała Armia powstała dzięki inicjatywie o. A. D’Ascanio OFMCap. Gromadzi dzieci, aby przygotować je do poświęcenia się Niepokalanemu Sercu Maryi, Aniołowi Stróżowi oraz do odnowienia przyrzeczeń chrztu św. Ruch skupia dzieci w wieku przedszkolnym, ucząc je codziennej modlitwy różańcowej, przygotowując je do Komunii św. Sprawuje również pieczę nad rodzicami dzieci należących do Białej Armii. Formacja dzieci odbywa się w domu, a animatorami są rodzice. Organizowane są dla nich rekolekcje i dni skupienia³⁵.

■ Młodzi dla Fatimy

Kolejne zgromadzenie Apostolatu Fatimskiego tworzą dzieci z klas wyższych szkoły podstawowej oraz młodzież. Podstawowym celem tych grup jest osobiste uświęcenie, według sposobów opisanych w *Podręczniku maryjnym*³⁶. Celem jest katechizacja oraz pogłębienie życia eucharystycznego. Do obowiązków członków Apostolatu należy codzienne odmawianie różańca, udział w nabożeństwach pierwszych sobót miesiąca oraz w spotkaniach grupy³⁷.

■ Maryjne małżeństwa

Ruch Maryjne małżeństwa gromadzi młodych małżonków łączących się we wspólnoty, które spotykają się razem na agapie, po której następuje godzinna modlitwa³⁸.

■ Osoby ofiarujące swoje cierpienia za nawrócenie Ojczyzny

Ostatnią grupę stanowią osoby ofiarujące swoje cierpienia za nawrócenie Ojczyzny. Oprócz odmawiania różańca oraz modlitwy za cierpiących i chorych, przystępują w każdą pierwszą sobotę miesiąca do Komunii św. i łączą się du-

³⁴ R. Fox, *Wskazania Apostolatu Rodzin Fatimskich*, Warszawa 1997. Ponadto na temat Światowego Apostolatu Fatimskiego zob. Światowy Apostolat Fatimski. Sekretariat Międzynarodowy [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.worldfatima.com/kim-jestesmy>>.

³⁵ R. Fox, *Wskazania Apostolatu Rodzin Fatimskich*, s. 33; A.J. Tratwal, *Formy duszpasterstwa parafialnego inspirowane przesłaniem z Fatimy na przykładzie dekanatu lwóweckiego*, praca mgr. WT UAM, Poznań 2016, s. 74.

³⁶ R. Fox, *Wskazania Apostolatu Rodzin Fatimskich*, s. 34.

³⁷ Ibidem, s. 47–50; A.J. Tratwal, *Formy duszpasterstwa parafialnego*, s. 76.

³⁸ R. Fox, *Wskazania Apostolatu Rodzin Fatimskich*, s. 32–39.

chowo z Męką Chrystusa, aby wypraszać nawrócenie grzeszników i pocieszać Serca Jezusa i Maryi³⁹.

■ Podwórkowe Kółka Różańcowe

Założycielką Podwórkowych Kółek Różańcowych jest Magda Buczek, która w następujący sposób określiła cel powołanych do życia grup modlitewnych: „wypełniać wezwania do modlitwy różańcowej, jakie Matka Boża skierowała do trzech pastuszków: Łucji, Hiacynty i Franciszka, objawiając się w Fatimie, w 1917”⁴⁰. Inicjatywa, której początki sięgają 1997 r. przekroczyła granice Polski i obecnie skupia 140 tysięcy dzieci odmawiających różaniec w Kółkach w Niemczech, Czechach, Australii, Austrii, Belgii, Białorusi, Brazylii, Filipin, Francji, Indii, Irlandii, Islandii, Kanady, Kenii Litwy, Madagaskaru, Birmy, Norwegii, Nowej Zelandii, Portugalii, Rosji, USA Szwajcarii, Szwecji, Tanzanii, Ukrainy, Wielkiej Brytanii, Włoch⁴¹.

3. Wpływ orędzia fatimskiego na liturgię Kościoła oraz formy pobożności

Celebracje liturgiczne wyrosłe z objawień fatimskich

Objawienia Matki Bożej odcisnęły piętno na liturgii Kościoła oraz w jeszcze większym stopniu na pobożności. Warto przypomnieć, że w roku 2000 papież Jan Paweł II wprowadził do liturgii Kościoła rzymskiego „Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Fatimy”, które od tej pory jest celebrowane corocznie 13 maja⁴².

We własnym formularzu mszalnym wspomnienia, kolekta podkreśla duchowe macierzyństwo Maryi w Kościele oraz modlitwę i pokutę chrześcijan za zbawienie świata⁴³. Natomiast modlitwa nad darami ukazuje Maryję jako wzór modlitwy i kontemplacji dla chrześcijan⁴⁴.

³⁹ Ibidem, s. 55–56; zob. A.J. Tratwal, *Formy duszpasterstwa parafialnego*, s. 77.

⁴⁰ *Podwórkowe Kółka Różańcowe*, w: *Z różańcem przez życie na dobre i na złe* [online], dostęp: 8.02.2018, <http://rozaniec.maryjni.pl/wydruki/strona_00_18.html>.

⁴¹ Ibidem. Ponadto zob. A.J. Tratwal, *Formy duszpasterstwa parafialnego*, s. 49.

⁴² *Formularz mszalny Wspomnienia Najświętszej Maryi Panny z Fatimy*, w: *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*. Wydanie II poszerzone i uzupełnione, Poznań 2013, s. 247.

⁴³ *Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Fatimy*, Kolekta: „Boże, Ty Rodzicielkę Twojego Syna ustanowiłeś także naszą Matką, spraw, abyśmy nieustannie trwając w pokucie i na modlitwie za zbawienie świata, mogli coraz skuteczniej szerzyć Królestwo Chrystusa. Który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków”. *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, s. 247.

⁴⁴ *Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Fatimy*, Modlitwa nad darami: „Boże, nasz Ojczy, przyjmij dary przez nas złożone i oświeć nas światłem Ducha Świętego, abyśmy za przykładem Najświętszej Maryi Panny rozważali Twoje słowa i zachowywali je w naszych sercach. Przez Chrystusa, Pana naszego”. *Mszał Rzymski dla diecezji polskich*, s. 247.

We Wspomnienie Matki Bożej Fatimskiej, 13 maja 2000 r., papież Jan Paweł II ogłosił błogosławionymi dwoje pastuszków Hiacyntę i Franciszka. Wyzaczył również 20 lutego jako dzień obchodów wspomnienia dwojga błogosławionych z Fatimy. Wspomnienie liturgiczne ma również własny formularz mszalny. W kolekcie Mszy św. dwoje dzieci ukazano jako przykład do naśladowania dla wiernych, gdy chodzi o czystość serca w służbie Panu, aby osiągnąć królestwo niebieskie⁴⁵. Modlitwa nad darami łączy składane dary z modlitwą o nawrócenie grzeszników⁴⁶. Natomiast modlitwa po komunii zawiera prośbę o rozpalenie ogniem Bożej miłości serc ludzkich na wzór Franciszka i Hiacynty, by chrześcijanie mogli jak najlepiej poświęcić się sprawom Bożym⁴⁷.

Sanktuaria Matki Bożej Fatimskiej w Polsce

Objawienia fatimskie wycisnęły także piętno na pobożności ludowej. Nie sposób nie wymienić rozpowszechniającego się kultu figury Matki Bożej Fatimskiej, jej peregrynacji po świecie, odprawianych w wielu kościołach nabożeństw fatimskich, podczas których odmawia się różaniec.

Poza sanktuarium w Fatimie powstały również inne sanktuaria maryjne, które rozwijają kult do Matki Bożej Fatimskiej. W Polsce, obok sanktuarium w Zakopanem na Krzeptówkach, należy wymienić sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Warszawie, w którym każdego 13 miesiąca (od maja do października) celebrowane są Msze św. oraz organizuje procesję z figurką Matki Bożej Fatimskiej⁴⁸. Sanktuarium w Szczecinie szczyli się posiadaniem pierwszej w Polsce figury Matki Bożej Fatimskiej ukoronowanej przez Jana Pawła II⁴⁹.

⁴⁵ *20 Febbraio. Beati Francesco e Giacinta Marto. Pastorelli di Fatima. Memoria facoltativa*, Colletta: "O Dio di infinita bontà, che ami l'innocenza ed esalti gli umili, fa' che, a imitazione dei beati Francesco e Giacinta, ti serviamo in purezza di cuore, per poter entrare nel regno dei Cieli. Per il nostro Signore Gesù Cristo, tuo Figlio, che è Dio, e vive e regna con te, nell'unità dello Spirito Santo, per tutti i secoli dei secoli". Wersja nieoficjalna dostępna pod adresem: *Postulação de Francesco e Jacinta Marto* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.pastorinhos.com/it/preghiere/beati-francesco-e-giacinta-marto-messa/>>.

⁴⁶ *20 Febbraio. Beati Francesco e Giacinta Marto. Pastorelli di Fatima. Memoria facoltativa*, Sulle offerte: "Ti preghiamo umilmente, Signore, di accettare l'omaggio delle nostre preghiere ed offerte, per ottenerci il perdono delle nostre colpe e la conversione dei peccatori. Per Cristo nostro Signore". Wersja nieoficjalna dostępna pod adresem: *Postulação de Francesco e Jacinta Marto* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.pastorinhos.com/it/preghiere/beati-francesco-e-giacinta-marto-messa/>>.

⁴⁷ *20 Febbraio. Beati Francesco e Giacinta Marto. Pastorelli di Fatima. Memoria facoltativa*, Dopo la comunione: "Per questo divin sacramento che riceviamo, Signore, accendi in noi l'amore mirabile che hai ottenuto ai beati Francesco e Giacinta per consegnarsi interamente a Te e a dedicarsi con passione alla salvezza di tutti gli uomini. Per Cristo nostro Signore". Wersja nieoficjalna dostępna pod adresem: *Postulação de Francesco e Jacinta Marto* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.pastorinhos.com/it/preghiere/beati-francesco-e-giacinta-marto-messa/>>.

⁴⁸ *Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Warszawie* [online], dostęp 8.02.2018, <<http://www.smbfat.pl/uroczystosci.php>>.

⁴⁹ *Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Szczecinie* [online], dostęp 8.02.2018, <<http://www.fatima.szczecin.pl/>>.

Ponadto należy wymienić również sanktuaria fatimskie w Trzebini⁵⁰, Olsztynie⁵¹, Ełku, Górkach koło Garwolina⁵² oraz w Turzy Śląskiej⁵³. Zwraca uwagę aktywność pastoralna ostatniego z wymienionych. Wśród wielu inicjatyw duszpasterskich oferuje ono pielgrzymom *noc pokuty i wynagrodzenia*, która jest organizowana z 29 na 30 każdego miesiąca przez cały rok, a także dni chorego (obchodzone przez cały rok każdego 13 dnia miesiąca) i dni odpustowe połączone z celebracją sakramentu pojednania, Eucharystią, nabożeństwem różańcowym, procesją różańcową oraz nabożeństwem do Miłosierdzia Bożego.

4. Formy pobożności wyrosłe z orędzia fatimskiego

Praktykowane są tradycyjne formy wyrażające pobożność maryjną, które swoją treścią nawiązują do orędzia fatimskiego. Należy wyróżnić tu litanie do Matki Bożej Fatimskiej⁵⁴ oraz modlitwę papieża Benedykta XVI⁵⁵. Charakterystyczne dla duchowości fatimskiej przejawy pobożności wyrażone są w nabożeństwie pierwszych sobót miesiąca i zawierzeniu się Niepokalanemu Sercu Matki Najświętszej.

Nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca

Objawienia w Fatimie, oficjalnie zaaprobowane przez Kościół w 1930 r., stały się motywem powstania wielu nabożeństw, wśród których do najbardziej popularnych należy *nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca*⁵⁶. Ich rosnąca popularność płynie z odpowiedzi chrześcijan na prośbę Matki Bożej, skierowaną do s. Łucji 10 grudnia 1925 r. o odprawianie nabożeństwa wynagradzającego do Niepokalanego Serca Maryi w zamian za spełnienie obietnicy zesłania nadzwyczajnych łask dla wszystkich, którzy będą je praktykować:

Córko moja, spójrz, Serce moje otoczone cierniami, którymi niewdzięczni ludzie przez bluźnierstwa i niewierności stale ranią. Przynajmniej ty staraj się nieść mi radość i poznajmij w moim imieniu, że przybędę w godzinie śmierci

⁵⁰ *Bazylika Mniejsza w Trzebini. Parafia najświętszego Serca Pana Jezusa oraz Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.trzebinia.salwatorianie.pl/>>.

⁵¹ *Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Olsztynie* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://sanktuariumfatimskie.pl/>>.

⁵² *Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Górkach koło Garwolina* prowadzone przez Zgromadzenie Świętego Michała Archaniola [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://gorki.michalici.pl/naboestwa-fatimskie/>>.

⁵³ *Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej w Turzy Śląskiej* [online], dostęp: 8.02.2018, <<http://www.sanktuarium.turza.pl/>>.

⁵⁴ Treść modlitwy zob. Aneks 1, s. 283.

⁵⁵ Treść modlitwy zob. Aneks 2, s. 286.

⁵⁶ *Sekretariat* [online], dostęp: 9.02.2018, <<http://www.sekretariatfatimski.pl/>>.

z łaskami potrzebnymi do zbawienia do tych wszystkich, którzy przez pięć miesięcy w pierwsze soboty odprawiają spowiedź, przyjmą Komunię świętą, odmówią jeden Różaniec i przez piętnaście minut rozmyślania nad piętnastu tajemnicami różańcowymi towarzyszyć mi będą w intencji zadośćuczynienia⁵⁷.

Zawierzenie się Niepokalanemu Sercu Matki Najświętszej

Kolejną formą nabożeństwa, będącą odpowiedzią na wezwanie Matki Najświętszej, jest poświęcenie świata Niepokalanemu Sercu Maryi. Akt ten został dokonany przez papieża Piusa XII w roku 1942⁵⁸, następnie ponowiony przez Pawła VI w 1975 r.⁵⁹ Św. Jan Paweł II kilkakrotnie dokonywał zawierzenia świata Najświętszej Maryi Pannie⁶⁰. Benedykt XVI dokonał zawierzenia świata Maryi podczas pielgrzymki do Fatimy w 2010 r.⁶¹

5. Wymiar eklezjalny proroczej posługi Matki Bożej

Prorocka misja Maryi wobec ludu Nowego Przymierza

W historii Narodu Wybranego Bóg niejednokrotnie posyłał swoich proroków z orędziem skierowanym do Izraela. Byli oni wybierani przez Boga, aby ogłosić ludowi Starego Przymierza wolę Bożą. Słowa, które za ich pośrednictwem Bóg kierował do Narodu Wybranego, były przypomnieniem o Jego miłości, o wierności przymierzu. Łączyły się z wezwaniem do nawrócenia serca, do autentycznej miłości i wierności zawartemu Przymierz.

Wydaje się, że w ekonomii Nowego Przymierza prorocką rolę w Kościele przejęła Matka Najświętsza, która nieustannie wzywa do nawrócenia, do pokuty, do modlitwy. Orędzia wypowiedziane podczas objawień maryjnych, oficjalnie zatwierdzonych przez Kościół: w La Salette (1846), Lourdes (1858), Pontmain (1871), Gietrzwałdzie (1877), Fatimie (1917), Banneux i Beauraing (1932–1933) odznaczają się prorockim charakterem. Ich celem nadrzędnym jest nawrócenie i przemiana ludzkich serc, wyrażana w autentycznym wyznaniu wiary, która nie ogranicza się jedynie do gestów pobożności, lecz jest w stanie przemienić relacje międzyludzkie, oparte na sprawiedliwości, miłości, prawdzie i odpowiedzialności.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ J.M. Alonso, S. De Fiores, *Fatima*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, s. 575.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem, s. 576.

⁶¹ Benedykt XVI, *Akt zawierzenia i poświęcenia kapłanów Niepokalanemu Sercu Najświętszej Maryi Panny* (2010), w: *The Holy See* [online], dostęp 9.02.2018, <http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/prayers/documents/hf_ben-xvi_20100512_affidamento-fatima.html>.

Orędzia Matki Bożej, mimo że zostały wypowiedziane podczas objawień o charakterze prywatnym, mają wyraźny wydźwięk eklezjalny. Zachęcają do podejmowania praktyk pokutnych, do kultywowania zarówno tradycyjnych form pobożności (np. modlitwa różańcowa), jak i nowych (np. pięć pierwszych sobót miesiąca) nie tylko przez pojedyncze osoby, lecz przez wspólnotę wiernych.

Matka Jezusa – pamięcią Kościoła

Pamięć o wielkich dziełach Bożych dokonanych w historii Izraela był jednym z elementów pozwalających na zachowanie tożsamości Narodu Wybranego. Księga Powtórzonego Prawa zawiera następujące napomnienie: *Strzeżcie się, abyście nie zapomnieli przymierza Pana Boga waszego które zawarł z wami* (Pwt 4,23).

Oprócz wyjścia z niewoli egipskiej, księgi Starego Przymierza przypominają również inne dzieła Boga, o których człowiek nie powinien zapominać. Winny one być żywe w pamięci Izraela, szczególnie w momentach cierpienia i ucisku. Gdy Izraelici byli doświadczani przez ucisk, przypominali sobie wielkie rzeczy, jakich Bóg uczynił ich ojcom: *Wspominam dzieła Pana, zaiste wspominam Twoje dawne cuda. Rozmyślam o wszystkich twych dziełach i czyny Twoje rozważam* (Ps 77,12-13).

Rozpatrywane w tej perspektywie objawienia Matki Najświętszej przypominają o nowym przymierzu, jakie Jezus Chrystus zawarł z ludzkością przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Przypominają również, że wszyscy, którzy przez chrzest przyoblekli się w Chrystusa, stali się nowym Ludem Bożym, dlatego nie mogą utracić własnej tożsamości. Błogosławiona Dziewica jest pamięcią Kościoła. Jej macierzyńska posługa w Kościele obejmuje wszystkich odkupionych. Przypomina nie tylko o macierzyńskiej misji, jaką pełni w Kościele podążającym w pielgrzymowaniu wiary, lecz również o paschalnym zwycięstwie Chrystusa oraz o eschatologicznej rzeczywistości, do której Kościół zmierza.

Charakter katechetyczny objawień maryjnych

Objawienia prywatne, będąc wydarzeniami dokonującymi się w historii, pozwalają uświadomić sobie, że Bóg udziela nadprzyrodzonych znaków, aby pogłębić wiarę ludu Bożego. Wiara karmi się i umacnia dzięki takim znakom, które winny mieć charakter chrystocentryczny, tzn. winny być ukierunkowane na Jezusa Chrystusa⁶². Świadczy to o ich wiarygodności.

⁶² J. Ratzinger, *Orędzie fatimskie. Komentarz teologiczny*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 470.

Objawienia fatimskie przypominają, że nie chodzi jedynie o rzeczywistość historyczną, należąca do przeszłości, lecz o macierzyńską obecność Osoby, która żyje w chwale swego Syna, uczestnicząc w pełni w owocach Odkupienia, pragnąc nawiązać bliską, osobistą relację z uczniami swojego Syna. Podobnie jak św. Paweł Apostoł głosił prawdę o Chrystusie, który powstał z martwych i żyje, objawienia Matki Bożej w Fatimie przypominają o trwałej relacji macierzyńsko-synowskiej, ustanowionej przez Chrystusa na Krzyżu.

Objawienia maryjne przypomnieniem o roli modlitwy w życiu chrześcijanina

Współczesnemu chrześcijaninowi, który na co dzień styka się z mentalnością materialistyczno-konsumpcjonistyczną, podkreślającą aktywność człowieka, objawienia Matki Bożej pozwalają przypomnieć, że wiele spraw nie zależy tylko i wyłącznie od jego wysiłków, lecz przede wszystkim od Boga i Jego łaski. Dlatego nie powinny dziwić apele Matki Jezusa skierowane do współczesnych chrześcijan, aby więź z Jej Synem, wyrażająca się m.in. w modlitwie, była trwała, codzienna, płynąca z serca. Modlitwa jest bowiem swoistym wyznaniem wiary, wyrazem miłości do Boga. Człowiek pozbawiony Bożej łaski, odkrywa swoją słabość i niezdolność do pokonania wyzwań, które pojawiają się na jego drodze. Warto w tym miejscu przypomnieć objawienia Matki Bożej w Gietrzwałdzie, podczas których dwie polskie wizjonerki zadały Matce Najświętszej wiele pytań: czy klasztor w Łąkach będzie ponownie otwarty?⁶³ Czego żąda od duchowieństwa warmińskiego?⁶⁴ Co mają czynić parafianie w Królewcu, aby odzyskać kościół?⁶⁵ Matka Boża daje jedną odpowiedź: „módlcie się”. Podkreśla wagę codziennej modlitwy, szczególnie modlitwy różańcowej.

Taumaturgiczne owoce objawień maryjnych

Najświętsza Maryja Panna, objawiając się wybranym świadkom, dla uwia-rygodnienia swojej proroczej misji w Kościele, pozostawia znaki, które wiążą się z nadzwyczajnymi łaskami. W Fatimie był to cud słońca oglądany na żywo przez blisko pięćdziesięciotysięczny tłum, w Lourdes – źródło, którego woda pomaga w odzyskaniu zdrowia. W Gietrzwałdzie Matka Boża poprosiła o rozesłanie pod krzyżem płótna, które miało spełniać rolę taumaturgiczną dla tych, którzy będą przybywać do tego miejsca. Jak można zauważyć, orędzia maryjne

⁶³ G. Kasjaniuk, *Gietrzwałd. 160 objawień Matki Bożej dla Polski i Polaków na trudne czasy*, Warszawa 2017, s. 116. Por. także *Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum mariologicznego Gietrzwałd, 13–15 września 2002 roku*, red. J. Jezierski, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa–Gietrzwałd 2003.

⁶⁴ G. Kasjaniuk, *Gietrzwałd*, s. 120.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 121.

skierowane są nie tylko do osób widzących Matkę Bożą, lecz także do ogółu wierzących. Powrót do zdrowia dzięki udzielonej łasce Bożej przypomina nie tylko o miłości Maryi do swoich dzieci, ale również o tajemnicy stworzenia. Udzielona łaska uzdrowienia przypomina także, że zbawczy plan Boga odnosi się do powrotu człowieka do pełnej integralności: zarówno duszy, jak i ciała. Stąd sanktuaria maryjne, wznoszone niejednokrotnie na miejscu objawień, stają się szczególnymi miejscami udzielania Bożej łaski, dzięki której wierni doświadczają powrotu do zdrowia zarówno na duszy, jak i ciele. Lud Boży uznaje pośredniczącą rolę Maryi w rozdawnictwie łask, przyzywając ją jako Uzdrawienie Chorych.

Zakończenie

Nadzwyczajna interwencja Matki Jezusa w dziejach ludzkości, przez objawienia w Fatimie, ma wartość eklezjalną w tym zakresie, że wspomaga wiernych w doskonaleniu życia chrześcijańskiego. Przypomina o królestwie Bożym jako pochodzącym nie z tego świata, ale przenikającym go. Orędzie maryjne wyjaśnia prawdę o Bogu zawartą w ewangelii, odsłania sens ludzkiej egzystencji i życia wiecznego. Odnosi się do życia doczesnego, a dzięki aprobachie Kościelnej daje gwarancję poprawności doktrynalnej. Zachęca do nawrócenia ludzi niewierzących i ateistów, a chrześcijan wspiera w nieustannym nawracaniu się. Eklezjalny wymiar odsłania w orędziu fatimskim wartość zbawczą odnoszącą się do wszystkich członków Kościoła. Przyjęcie nauki zawartej w orędziu maryjnym powinno być pogłębione, idące dalej niż sentymentalna uczuciowość, mnożenie nowych form nabożeństw i pogoń za sensacją. Intencją objawień maryjnych jest pomnożenie owoców radykalnego zwrotu ku Chrystusowi, autentycznej wiary, życia w zjednoczeniu z Chrystusem, miłości do Kościoła, szacunku dla ludzkiego życia, troski o trwałość małżeństw sakramentalnych oraz jedność rodziny – w oparciu o Jezusa Chrystusa, który jest wczoraj i dziś, ten sam także na wieki.

Bibliografia

- Alonso J.M., De Fiores S., *Fatima*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia* (a cura di S. De Fiores e S. Meo), Cinisello Balsamo 1986, s. 569–580.
- Billet J., *Vraies et fausses apparitions dans l'Église*, Paris 1973.
- Bolewski J., *Teologiczne aspekty objawień maryjnych*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, Warszawa 1994, s. 52–68.
- Fox R., *Wskazania Apostolatatu Rodzin Fatimskich*, Warszawa 1997.

- Kasjaniuk G., *Gietrzwałd. 160 objawień Matki Bożej dla Polski i Polaków na trudne czasy*, Warszawa 2017.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.
- Kochaniewicz B., *Objawienia maryjne jako locus theologicus?*, „Salvatoris Mater” t. 11, 2009, nr 1, s. 32–46.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Orędzie fatimskie*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 457–464.
- Laurentin R., *Apparizioni*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia* (a cura di S. De Fiores e S. Meo), Cinisello Balsamo 1986, s. 125–137.
- Laurentin R., *Lourdes. Documents authentiques*, t. 2, Paris 1957.
- Maryjne orędzie z Gietrzwałdu. Materiały z sympozjum mariologicznego Gietrzwałd, 13–15 września 2002 roku*, red. J. Jeziński, K. Brzozowski, T. Siudy, Częstochowa–Gietrzwałd 2003.
- Mszal Rzymski dla diecezji polskich*. Wydanie II poszerzone i uzupełnione, Poznań 2013.
- Pek K., *R. Laurentina teologia objawień maryjnych*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, red. K. Pek, Warszawa 1994, s. 123–125.
- Rahner K., *Visionen und Prophezierungen*, Herder 1960.
- Ratzinger J., *Tajemnica fatimska. Komentarz teologiczny*, „Salvatoris Mater” t. 2, 2000, nr 3, s. 468–477.
- Rusecki M., *Traktat o Objawieniu*, Kraków 2007.
- Tratwal A.J., *Formy duszpasterstwa parafialnego inspirowane przesłaniem z Fatimy na przykładzie dekanatu lwóweckiego*, praca mgr. WT UAM, Poznań 2016.
- Tronina A., *Jedno Objawienie i wielość zjawień. Od teofanii do mariofanii*, w: *Objawienia maryjne. Drogi interpretacji*, Warszawa 1994, s. 27–34.

Ecclesiastical dimension of the message from Fatima

Summary: The interventions of the Mother of Jesus in the history of humanity remind us that the kingdom of God is not of this world. They remind man of the truth about God, his kingdom, the sense of human existence and eternal life. Marian apparitions, especially those approved by the Church, refer to human life. They concern not only the conversion of those who are far from God, but also refer to the constant conversion of Christians. Therefore, the acceptance of Marian messages should not be limited to sentimental emotions, new forms of worship or the pursuit of sensation, but should result in a radical turn towards Christ, based on an authentically lived faith, life in union with Christ, love for the Church, expressing itself, among others, in defending the fundamental values of human life, the sacramental value of marriage, the family unity at the basis of which Christ is, yesterday and today, the same forever.

Keywords: Marian apparitions, Mother of Jesus, Fatima, Church, piety.